

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права
Кафедра міжнародного європейського права та
порівняльного правознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ПРИКОРДОННОГО
КОНТРОЛЮ ТА ІМІГРАЦІЇ**

Спеціальність 293 «Міжнародне право»

Студентки 4 курсу
групи П-91

Крючкової А.В.

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис здобувача)

Керівник _____ Маланчук Т.В.
(посада, науковий ступінь) (підпис) (ініціали, прізвище)

Суми 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права
Кафедра міжнародного європейського права та порівняльного
правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

«__» _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА
Спеціальність 293 «Міжнародне право»
студентці 4 курсу, групи П-91
Крючкової Анастасії Віталіївни

1. Тема роботи: **«Правові засади політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції»**

затверджена наказом директора ННІ права від «__» _____ 20__ р.
№ _____

2. Термін подання студентом закінченої роботи
«__» _____ 20__ р.

3. Мета кваліфікаційної роботи: З'ясувати правові засади політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції. Також на ґрунті аналізу стратегічних комунікацій, які застосовуються у сфері європейської імміграційної політики, виявити основні недоліки та гальмівні важелі, що сповільнюють процес формування спільної імміграційної політики та пошук способів її удосконалення.

4. Об'єкт дослідження: Правові відносини у сфері прикордонного контролю та імміграції в межах внутрішніх та зовнішніх кордонів ЄС.

5. Предмет дослідження: Принципи і норми права Європейського Союзу у сфері спільної імміграційної політики та прикордонного контролю, а також відповідні норми міжнародного права

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах

7. Орієнтовний план дипломної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети

Розділ 1 Теоретичний аналіз понять та підходів до політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції. Термін подання –

У розділі 1 Дослідити поняття прикордонного контролю та імміграції, проаналізувати визначення термінів «прикордонний контроль» та «імміграція» в законодавстві України та Європейського Союзу; визначити різницю між поняттями «міграція», «еміграція» та «імміграція». Дослідити принципи, якими керується у своїй політиці Європейський Союз у сфері міграції. Проаналізувавши документи ЄС, що регулюють прикордонний контроль та імміграцію.

Розділ 2 Політика ЄС у сфері імміграції. Термін подання –

У розділі 2 Дослідити питання щодо механізмів забезпечення захисту прав мігрантів, визначення ролі держав-членів ЄС у забезпеченні інтеграції мігрантів та проблеми і перспектив подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції.

8. Дата видачі завдання «___»_____20___ р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
підпис

ініціали, прізвище

Завдання до виконання одержав _____
підпис

ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Крючкова А.В. Правові засади політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції.

Проблема імміграції та адаптації мігрантів є дуже актуальною, важливою і неоднозначною. Раптове переміщення великої кількості населення внаслідок війни створює нові виклики та збільшує вже наявні – як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувається відтік людей. В зв'язку з такою складною ситуацією збільшився потік іммігрантів тому тема цього дослідження набуває особливої актуальності.

Було визначено наступну мету нашого дослідження: Проаналізувавши наукову літературу, чинні нормативно-правові акти та правозастосовчу практику виявити проблеми щодо політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції. Також на ґрунті аналізу стратегічних комунікацій, які застосовуються у сфері європейської імміграційної політики, виявити основні недоліки та гальмівні важелі, що сповільнюють процес формування спільної імміграційної політики та пошук способів її удосконалення.

Об'єктом дослідження є правові відносини у сфері прикордонного контролю та імміграції в межах внутрішніх та зовнішніх кордонів ЄС. Предметом дослідження є принципи і норми права Європейського Союзу у сфері спільної імміграційної політики та прикордонного контролю, а також відповідні норми міжнародного права.

В основній частині роботи наводиться короткий огляд проведеного дослідження. У розділі 1 було досліджено поняття прикордонного контролю та імміграції, зазначено, що прикордонний контроль та імміграція є важливими аспектами політики Європейського Союзу (ЄС). Було проаналізовано визначення термінів «прикордонний контроль» та «імміграція» в законодавстві України та Європейського Союзу; визначено різницю між поняттями «міграція», «еміграція» та «імміграція». Розділ 2

описує механізми забезпечення захисту прав мігрантів, визначення ролі держав-членів ЄС у забезпеченні інтеграції мігрантів та проблеми і перспектив подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції. Результатом проведеного дослідження є виявлення ключових проблем правових засад політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції, а також пропозицій щодо ефективного впровадження та вдосконалення цих механізмів.

Ключові слова: прикордонний контроль, міграція, імміграція, еміграція, Європейський Союз (ЄС).

Kriuchkova A.V. Legal Foundations of EU Policy in the Sphere of Border Control and Immigration.

This thesis is dedicated to the topic "Legal Foundations of EU Policy in the Sphere of Border Control and Immigration." The subject of the research is the examination of legal principles and political mechanisms regulating border control and immigration within the European Union (EU).

The introductory part of the thesis specifies the focus on the topic of "Legal Foundations of EU Policy in the Sphere of Border Control and Immigration." The object of the research is the legal aspects of EU policy related to border control and immigration, while the subject of the research encompasses the analysis of legal foundations, legislation, and political decisions that shape these aspects. The research methods employed include analytical approach, comparison, systematic analysis, and other scientific research methods. The research materials encompass scientific sources, legal literature, and official documents of the European Union.

The main part of the thesis provides a brief overview of the conducted research. Chapter 1 examines the legal foundations of the European Union concerning border control. Chapter 2 describes the EU's policy in the field of immigration and explores the legislative acts that regulate this sphere. Chapter 3 analyzes the practical aspects and challenges faced by the European Union in ensuring effective border control and immigration management.

In the concluding part of the thesis, the findings of the practical research are presented. The result of the conducted research is the identification of key legal foundations of EU policy in the sphere of border control and immigration, as well as the understanding of the importance of effective implementation and improvement of these political mechanisms.

Key words: include border control, migration, immigration, emigration, European Union (EU)

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ ТА ПІДХОДИ ДО ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ ТА ІМІГРАЦІЇ	12
1.1. Поняття прикордонного контролю та імміграції	12
1.2. Принципи європейської міграційної політики	18
1.3. Документи ЄС, що регулюють прикордонний контроль та імміграцію	23
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИКА ЄС У СФЕРІ ІМІГРАЦІЇ	32
2.1. Механізми забезпечення захисту прав мігрантів	32
2.2. Роль держав-членів у забезпеченні інтеграції мігрантів	39
2.3. Проблеми та перспективи подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції	44
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51

ВСТУП

Постановка проблеми. Імміграція та прикордонний контроль населення є значущою складовою всіх найбільш важливих процесів сучасності. В основі існування процесу імміграції лежать державні кордони і концепції національної безпеки, відмінності в культурних цінностях і мовні відмінності, кліматичні та природні особливості різних куточків планети. Політична стабільність в світі досить тісно пов'язана зі значущістю міграційних процесів. Імміграційні потоки мають великий вплив на загальну соціально-економічну, правову, політичну та міграційну ситуацію кожної країни. Варто відзначити, що більшість держав демонструють своєю еміграційною політикою повагу до прав своїх громадян на вільне переміщення, а деякі – проводять політику стримування еміграції, особливо щодо висококваліфікованих фахівців і за несприятливої демографічної ситуації.

Проблема імміграції та адаптації мігрантів є дуже актуальною, важливою і неоднозначною. У центрі гострих дискусій – моделі, засоби і результати намагання урядів європейських країн окремо та ЄС в цілому знайти адекватний баланс між збереженням устоїв країн та їх культурного надбання і включенням у суспільство осіб з іншим світоглядом, стилями життя та переконаннями, включаючи розвиток такого напрямку як «мультикультуралізм». Однак однією з найбільш значущих проблем є проблема нелегальної міграції, проти якої сформовано ряд міжнародних законотворчих засобів та механізмів в боротьбі з нею. Крім того, проблемою міграційної політики є ще й забезпечення стійкого міграційного приросту країни з подальшим здійсненням ряду кроків по сприянню імміграції, легалізації.

Актуальність теми. Мільйони людей в Україні покинули свої домівки через війну. Частина з них переїхали в межах країни, а частина – виїхали за кордон. Деякі люди переїжджали на певний час і вже повернулися до місць

свого постійного проживання, а для деяких питань виїзду може постати згодом. Раптове переміщення великої кількості населення внаслідок війни створює нові виклики та збільшує вже наявні – як для приймаючих громад, так і для громад, з яких відбувається відтік людей. Процеси переміщення та їхні наслідки мають бути оцінені та враховані при розробці національних і місцевих політик. В зв'язку з такою складною ситуацією збільшився потік іммігрантів тому, вважаємо, тема цього дослідження набуває особливої актуальності.

Ступінь розробленості теми. Різноманіття теоретичних підходів до вивчення міграції населення є доказом того, що міграційні процеси залежать і впливають на всі сторони політичного та соціально-економічного розвитку. У зарубіжній літературі існує багато концепцій, присвячених дослідженню міграційних процесів як частини глобальної соціальної трансформації. До них можна віднести роботи таких американських і західноєвропейських дослідників як: Агер А., Стренг А., Геддес А., Гільд Е., Слокум Д., Ланг А., Грос Д. та інші. Серед вітчизняних науковців окремим аспектам правового регулювання імміграційної політики ЄС приділяли увагу: Демчишина В., Краєвська О., Білас І., Юсків Б., Буткевич О., Поєдинок О., Шемшученко Ю., Шпакович О. та багато інших.

Проте глобалізаційний характер міграції та нові виклики, які пов'язані з механізмами забезпечення захисту прав мігрантів та особливостями прикордонного контролю після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну потребує нових підходів до усвідомлення міграційної реальності, що зумовило вибір теми дослідження.

Мета дослідження. Проаналізувавши наукову літературу, чинні нормативно-правові акти та правозастосовчу практику виявити проблеми щодо політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції. Також на ґрунті аналізу стратегічних комунікацій, які застосовуються у сфері європейської імміграційної політики, виявити основні недоліки та гальмівні

важелі, що сповільнюють процес формування спільної імміграційної політики та пошук способів її удосконалення.

Завдання дослідження:

- проаналізувати визначення термінів «прикордонний контроль» та «імміграція» в законодавстві України та Європейського Союзу;
- визначити різницю між поняттями «міграція», «еміграція» та «імміграція»;
- дослідити принципи, якими керується у своїй політиці Європейський Союз у сфері міграції;
- з'ясувати правові засади політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції;
- визначити роль держав-членів ЄС у забезпеченні інтеграції мігрантів;
- описати механізми забезпечення захисту прав мігрантів;
- визначити проблеми та перспективи подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції.

Об'єктом дослідження є правові відносини у сфері прикордонного контролю та імміграції в межах внутрішніх та зовнішніх кордонів ЄС.

Предметом дослідження є принципи і норми права Європейського Союзу у сфері спільної імміграційної політики та прикордонного контролю, а також відповідні норми міжнародного права.

Методи дослідження визначені метою і завданнями кваліфікаційної роботи, а також об'єктом і предметом дослідження. У роботі було використано такі загальнонаукові методи, як аналіз і синтез, дедукція, індукція, прогнозування, а також спеціально-юридичні наукові методи, зокрема порівняльно-правовий, формально-юридичний, структурно-функціональний та ін.

Метод аналізу та синтезу допоміг проаналізувати основні проблеми спільної імміграційної політики ЄС, а також дослідити правове регулювання прикордонного контролю та імміграції. Метод дедукції та індукції забезпечив виокремлення складових частин імміграційної політики ЄС. Завдяки методу

прогнозування були зроблені припущення щодо перспектив подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції. Порівняльно-правовий метод забезпечив комплексне вивчення спільної імміграційної політики ЄС у зіставленні з міжнародним міграційним правом. Формально-юридичний метод дозволив розкрити особливості правових аспектів регулювання імміграційної політики ЄС.

Комбінація цих методів дослідження може забезпечити багатогранний підхід до досліджуваної теми і дозволить отримати збалансовані та обґрунтовані висновки щодо правових засад політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції.

Ступінь вирішення проблеми в дослідженні та практичне значення одержаних результатів. Дана кваліфікаційна робота є особистим дослідженням, в якому здійснено комплексний аналіз проблем правового регулювання відносин, що виникають у сфері спільної імміграційної політики ЄС та прикордонного контролю. У ході дослідження сформульовано низку теоретичних положень і висновків, практичних рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства у даній сфері, зокрема:

- Рекомендується поглибити співробітництво між країнами ЄС у сфері прикордонного контролю та обміну інформацією щодо імміграції. Це може сприяти покращенню обміну розвідувальною інформацією та попередженню потенційних загроз безпеці.
- Звернути увагу на права та гідність мігрантів під час процесу прикордонного контролю та імміграції, розробити та впровадити стандарти гуманного поводження та захисту прав мігрантів, зокрема тих, що належать до вразливих груп.
- Відзначається необхідність розробки та впровадження ефективних механізмів протидії нелегальній міграції та контрабанді через кордони. Це може включати вдосконалення технологічних засобів контролю, посилення співробітництва з країнами походження та транзиту мігрантів, а також розробку спільних оперативних стратегій.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що основні положення, висновки та рекомендації дослідження можуть бути використані у таких сферах:

- науково-дослідній – як основа для подальшого дослідження правового регулювання у сфері прикордонного контролю та імміграційної політики ЄС;
- правотворчій – при усуненні прогалин у діючому законодавстві України з метою приведення його у відповідність до вимог Європейського Союзу;
- правозастосовній – для підвищення ефективності реалізації функцій та повноважень відповідних органів, діяльність яких пов'язана зі здійсненням прикордонного контролю та міграційною політикою;
- інформаційно-аналітичній – у процесі поширення знань про спільну імміграційну політику ЄС, зокрема шляхом надання юридичної допомоги населенню працівниками Юридичної клініки СумДУ.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження, проведеного в рамках кваліфікаційної роботи, оприлюднені у матеріалах V Міжнародної науково-практичної конференції «Український правовий вимір: пошук відповідей на глобальні міжнародні виклики» (м. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 26 травня 2023 р.)

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 57 сторінок в тому числі основного тексту – 54 сторінки, кількість використаних джерел – 47.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ ТА ПІДХОДІВ ДО ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ПРИКОРДОННОГО КОНТРОЛЮ ТА ІММІГРАЦІЇ

1.1. Поняття прикордонного контролю та імміграції

Прикордонний контроль та імміграція – це два по'язані поняття, які відносяться до керування пересуванням людей через міжнародні кордони та регулюванням процесу в'їзду та перебування іноземців у країні.

Прикордонний контроль – це система заходів та процедур, які виконуються при перетині кордону, щоб забезпечити безпеку, порядок та додержання законів. Це включає перевірку документів, ідентифікацію особи, дослідження можливих загроз безпеці країни, а також запобігання нелегальній міграції, контрабанді та іншим злочинам через кордон. Прикордонний контроль зазвичай здійснюють прикордонні служби або інші відповідні органи держави.

Імміграція, зі свого боку, відноситься до процесу в'їзду та постійного перебування іноземців у країні. Це може включати здійснення імміграційних процедур, таких як подання заяви на отримання візи або резиденства, перевірка документів та виконання вимог щодо імміграційного законодавства. Органи імміграції відповідають за регулювання імміграційних процесів, визначення статусу іноземців у країні (наприклад, туриста, студента або постійного резидента) та вживання заходів щодо контролю нелегальної імміграції.

Обидва цих поняття важливі для забезпечення безпеки, порядку та законності в міжнародних переміщеннях людей та керування міграційними процесами у країні.

В Українському законодавстві термін «прикордонний контроль» означає державний контроль, що здійснюється Державною прикордонною службою України, який включає комплекс дій і систему заходів, спрямованих на

встановлення законних підстав для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами і переміщення через нього вантажів. [1]

Прикордонний контроль в законодавстві Європейського Союзу визначено Регламентом (ЄС) 2016/399 «Про Кодекс Союзу про правила, що регулюють пересування осіб через кордони (Шенгенський прикордонний кодекс)» та означає діяльність, яка здійснюється на кордоні, виключно у відповідь на намір перетнути або сам факт перетину цього кордону, незалежно від будь-яких інших міркувань, що складається з прикордонних перевірок і прикордонного нагляду. [2]

Аналіз імміграційного досвіду країн Європейського Союзу приводить до переконаності в історичній незворотності процесів міжнародної імміграції; у необхідності державних і громадських зусиль щодо інтеграції іммігрантів до європейського соціуму на засадах багатокультурності (рівноправності); міжнародну імміграцію необхідно регулювати. [3]

Прикордонний контроль та імміграція є важливими аспектами сучасного світу, пов'язаними з регулюванням перетоку людей через національні кордони. Прикордонний контроль охоплює комплекс заходів, спрямованих на забезпечення безпеки та контролю над рухом людей, товарів та інших речовин через прикордонні пункти пропуску. З іншого боку, імміграція – це процес в'їзду та осілости іноземців на території іншої країни з метою постійного проживання.

Прикордонний контроль є необхідним інструментом для забезпечення безпеки, управління міграційними процесами та захисту національного суверенітету. Його основні завдання включають перевірку осіб, в'їзджаючих чи виїзджаючих з країни, та контроль за переміщенням товарів та речовин. Прикордонні служби використовують різні засоби та методи для здійснення контролю, такі як паспортний контроль, візовий режим, біометричні технології, системи розпізнавання обличчя, сканування багажу тощо. Головною метою прикордонного контролю є запобігання нелегальній міграції,

торгівлі людьми, контрабанді заборонених речовин та іншим злочинам, а також збереження національної безпеки.

Імміграція, у свою чергу, відображає бажання людей переселитися в іншу країну для постійного проживання. Це може бути обумовлено різними причинами, такими як політична нестабільність, економічні перспективи, пошук кращих умов праці, навчання або об'єднання з родиною. Країни мають різні політики щодо імміграції, які можуть бути спрямовані на привернення талановитих працівників, забезпечення реінтеграції біженців або контроль над кількістю прибулих іммігрантів.

Поняття «міграція» охоплює пересування людей з одного регіону, країни чи місця проживання в іншій з різних причин, таких як пошук кращих економічних умов, політична нестабільність, війна, навчання або возз'єднання з родиною. Міграція може бути як внутрішньою (в межах країни) так і міжнародною (між країнами).

Поняття «еміграція» використовується для опису пересування людей з країни їх постійного проживання до іншої країни. Це виїзд з країни, зазвичай з метою постійного або тривалого проживання в іншій країні.

«Імміграція» відноситься до переселення людей в нову країну з метою постійного або тривалого проживання. Це в'їзд до країни, де людина не є громадянином або постійним резидентом, з метою осілости та отримання прав та привілеїв, що пов'язані зі статусом резидента або громадянина.

Проаналізувавши існуючі визначення понять «прикордонний контроль» та «імміграція», можна зробити висновок, що прикордонний контроль охоплює набір заходів, які вживаються країнами для контролю та регулювання перетину кордонів, зокрема перевірку документів, контроль нелегальної міграції та безпеки. За своєю суттю прикордонний контроль є процесом, який здійснюється в рамках імміграційної політики країни.

Для регулювання імміграції країни встановлюють різні механізми та процедури, такі як візовий режим, імміграційні квоти, програми робочої міграції та процедури отримання статусу біженця. Ці механізми дозволяють

країнам контролювати та регулювати в'їзд іммігрантів, а також забезпечити їхню інтеграцію в нове суспільство. Імміграція може мати значний вплив на соціально-економічний розвиток країни, забезпечуючи робочу силу, різноманітність культур та ідей, але також створюючи виклики, пов'язані зі змінами в демографії та соціальній сфері.

Загалом, прикордонний контроль та імміграція є невід'ємною частиною сучасного світу. Вони допомагають країнам забезпечувати свою безпеку, контролювати міграційні процеси та регулювати потік людей через свої кордони. Правильне використання та балансування цих процесів дозволяє країнам забезпечити ефективне управління своїми ресурсами та сприяти соціально-економічному розвитку.

Прикордонний контроль зазвичай проводять у звичайних умовах. Надзвичайними обставинами, за яких може здійснюватися пропуск через державний кордон можуть бути умови визначені пунктами 5 і 6 ч. 3 ст. 5 Закону України «Про прикордонний контроль»: виникнення особливих потреб гуманітарного характеру особи або групи осіб за умови відсутності загроз національній безпеці України; виникнення невідкладних обставин, пов'язаних з ліквідацією надзвичайних техногенних та природних ситуацій та їхніх наслідків, загрози життю, за умови відсутності загроз національній безпеці України [4]. Але, навіть за таких обставин, відмова у перетинанні державного кордону є індивідуальною або персоніфікованою [5, 19, с. 199–200]. Про це свідчить перелік умов перетинання державного кордону іноземцями та особами без громадянства у разі їх в'їзду в Україну. За ч. 1 ст. 8 Закону України «Про прикордонний контроль» таких умов визначено п'ять, кожна з яких стосується якої-небудь особи, зокрема. Іноземцю або особі без громадянства, які не відповідають одній чи кільком таким умовам відмовляється у перетинанні державного кордону лише за обґрунтованим рішенням уповноваженої службової особи підрозділу охорони державного кордону із зазначенням причин відмови [5].

Так, відповідно до Закону «прикордонний контроль здійснюється з метою протидії незаконному переміщенню осіб через державний кордон, незаконній міграції, торгівлі людьми, а також незаконному переміщенню зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, боєприпасів, вибухових речовин, матеріалів і предметів, заборонених до переміщення через державний кордон» [4]. Відповідно нелегальну міграцію розглядають як загрозу національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сфері безпеки державного кордону України [6]

Забезпечення належного функціонування і вдосконалення чотирирівневої системи контролю за в'їздом та перебуванням в Україні іноземців та осіб без громадянства на концептуальному рівні визнано складовою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері безпеки державного кордону, забезпечення європейських стандартів інтегрованого управління кордонами. На одному з таких рівнів передбачено здійснення прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон [7]

Прикордонний контроль є необхідним інструментом протидії нелегальній міграції та у сучасних умовах забезпечує пропуск значної кількості осіб. За юридичною природою заходи такого виду державного контролю є адміністративно-попереджувальними, персоніфікованими. Зокрема, відмова у перетинанні державного кордону іноземцям або особам без громадянства забезпечує ефективність прикордонного контролю та свідчить про його профілактичну спрямованість. Зважаючи на це, така форма оперативно-службової діяльності Держприкордонслужби України використовується не лише в пунктах пропуску через державний кордон, але й в контрольних пунктах на адміністративній межі з Автономною Республікою Крим.

Збройна агресія Російської Федерації щодо України зумовила виникнення окремого законодавства, що є міжгалузевим та регламентує діяльність державних органів щодо встановлення та забезпечення правового

режиму на тимчасово окупованій території. Встановлено особливий порядок в'їзду на цю територію та виїзду з неї. І, хоча, в багатьох випадках правила, визначені цим порядком збігаються з правилами перетинання державного кордону України, адміністративна межа з Автономною Республікою Крим не може бути визнана державним кордоном [8].

Саме це зумовлює специфіку забезпечення прикордонного контролю під час пропуску осіб, які перетинають таку межу. Його здійснення передбачається в контрольних пунктах, які не призначені для перетинання державного кордону.

Міграція поєднує у собі два поняття: «еміграцію» та «імміграцію». Обидва слова походять від латинського *emigratus* та *immigratus* відповідно. В той час, як *emigratus* означає «переміщення з», *immigratus* має на увазі «переміщення у». Різниця між еміграцією та імміграцією полягає в тому, яка країна є країною походження, а яка – країною призначення.

Для більш простого розуміння відмінностей між термінами «еміграція» та «імміграція», слід зазначити, що еміграція – це виїзд, а імміграція – в'їзд.

Оксфордський словник визначає імміграцію як прибуття на постійне проживання в іншу країну [9]

Якщо більш ретельно розглядати це питання то його можна трактувати як міжнародне переміщення людини(ей) до країни призначення, які не являються корінними жителями такої країни та/або не мають громадянства цієї країни, з метою поселення в якості постійних жителів або натуралізованих громадян. Пасажири які проїжджають транзитом, туристи та інші короткотермінові перебування в країні призначення не підпадають під визначення імміграції чи міграції. Іноді під визначення «мігранти» підпадають сезонні працівники які приїжджають до іншої країни.

Експерти міграційної галузі, виділяють кілька класифікацій видів імміграції. Умовно, імміграцію можна поділити на політичну та економічну. З погляду законодавства країн, імміграція буває легальною та нелегальною. Також можлива класифікація, залежно від мети переїзду.

Імміграція в Європейський Союз має свої особливості. На сьогодні, існує кілька популярних способів міграції до країн ЄС, проте найзатребуванішим є репатріація, що означає повернення на історичну батьківщину. Уряди деяких країн Євросоюзу, таких як Болгарія, Румунія та Польща, надають можливість нащадкам громадян держави отримати паспорт за спрощеною процедурою. Головною вимогою до заявника є документальне підтвердження спорідненості з представником обраної країни Євросоюзу. Спрощена процедура репатріації, виключає необхідність вкладати суттєві грошові суми в економіку держави, проживати на території країни тривалий час, складати іспит на знання державної мови, історії та культури, доводити власну платоспроможність та законність походження коштів.

1.2. Принципи європейської міграційної політики

Принципи європейської міграційної політики визначають загальні принципи та цілі, які керують політикою Європейського Союзу (ЄС) у галузі міграції. Основні принципи європейської міграційної політики включають:

Людські права та гідність: ЄС визнає недоторканість та невід'ємність прав людини. Принципи гідності, недискримінації, рівності та поваги до прав людини повинні бути дотримуватись у всіх аспектах міграційної політики.

Законність: ЄС підтримує політику, спрямовану на створення законних шляхів міграції та боротьбу з нелегальною міграцією. Законність є важливою складовою політики ЄС, яка регулює рух осіб через межі та їх правовий статус.

Солідарність: ЄС підтримує принцип солідарності між своїми членами щодо міграційних потоків та їх наслідків. Це означає спільну відповідальність за прийом, захист та інтеграцію мігрантів.

Партнерство: ЄС сприяє розвитку партнерських відносин з країнами походженнями та країнами транзиту мігрантів. Ці партнерства спрямовані на спільне управління міграційними потоками, боротьбу з причинами нелегальної міграції та сприяння розвитку.

Інтеграція: ЄС підтримує політику інтеграції мігрантів в приймаючих країнах. Інтеграція означає створення умов для успішної соціальної, економічної та культурної адаптації мігрантів у новому середовищі.

Ефективність та пропорційність: ЄС прагне до ефективного управління міграційними потоками, забезпечення безпеки та охорони кордонів, а також забезпечення пропорційності заходів, що застосовуються для досягнення міграційних цілей.

Ці принципи слугують орієнтирами для формування та впровадження міграційної політики ЄС, забезпечуючи правовий каркас та цілісність підходу до міграційних питань у Європейському Союзі.

Термін «принцип» вживається у різних значеннях: 1) основні засади вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо); 2) внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і діяльності.[10]

Загальна теорія держави і права вивчає основні принципи права зокрема: верховенство права, яке в цьому розумінні повинно визначатися як офіційне визнання того факту, що право може існувати і поза інституціональною формою (нормативно-правовими актами) – у вигляд рівного і справедливого масштабу свободи, що відбивається саме у принципах правосвідомості, які є загальнозрозумілими і використовуються для самоврегулювання суспільних відносин; верховенство закону; точне і неухильне дотримання конституції, міжнародних договорів, законів і підзаконних актів; оптимальний вираз у нормативно-правових актах волі й інтересів народу, потреб суспільного розвитку; забезпечення внутрішньої збалансованості правової системи, її інтеграції і диференціації на відповідні елементи; узгодженість елементів у системі і структурі права; відповідність норм і правовідносин, юридичних права і обов'язків тощо; юридичну рівність перед законом і судом; свободу дій

у рамках закону, передбачення законом можливості творчої самодіяльності суб'єктів права; справедливість, гуманність і демократичність законодавства і правосуддя; відповідність скоєного правопорушення юридичній відповідальності; презумпцію невинуватості; недопустимість бути суддею у власній справі; юридичну відповідальність тільки за доведену вину; виключення видів покарання, що принижують людську гідність чи спричиняють фізичні страждання тощо. [11]

Отже, факт закріплення ідеї в нормативному акті дозволяє говорити про наявність будь-якого правового принципу. І саме від цього закріпленого у тексті закону принципу в подальшому відштовхуються у своєму розвитку юридична наука та практика. «Головні ідеї, які не сформульовані у вигляді окремої норми, не повинні розглядатися як принципи права» [12]

Ідеологічні і нормативні характеристики принципу нерозривно пов'язані, зокрема, коли ідея правосвідомості отримує закріплення у законі, вона виступає як правомірна вимога, що поділена вищою імперативністю і загальною значимістю.

Європейський Союз є унікальним інтеграційним утворенням, яке відіграє вагомий роль у сучасному міжнародному середовищі. Розпочавши процес інтеграції в економічній сфері, держави-члени ЄС розширили співпрацю на політичну сферу, і вже до кінця XX ст. були міцно пов'язані в межах наднаціонального євроінтеграційного об'єднання та його інституцій, передавши частину національного суверенітету. Досягнутий рівень інтеграції забезпечив фактичне зближення народів, при якому єдине європейське громадянство, запроваджене нормами Маастрихтського договору (1992 р.), стало наповнюватися конкретним змістом, а спільний ринок забезпечував вільний рух осіб, послуг, товарів і капіталу. Разом з тим, у міру інтенсифікації та поглиблення інтеграційних процесів ЄС зіткнувся з новими викликами глобалізації і відчув на собі активний вплив міжнародної міграції. Слід зазначити, що широкі суспільні та політичні дебати в державах ЄС на національному та міжурядовому рівнях, які розгорнулися навколо проблеми

міграції з третіх країн, та можливостей національних держав регулювати ці процеси, мали реальну основу, а існуюча на той час нормативно-правова база в міграційній сфері не відповідала справжнім реаліям, з якими зіштовхуються європейські країни. Внаслідок цього багато держав-членів ЄС впроваджували односторонні заходи, які проявлялися у доволі жорстких правилах національного міграційного законодавства, але не принесли бажаного ефекту у боротьбі з усіма проявами міграції.

Цілком погоджуємося з В.В. Демчишиною, що протягом тривалого періоду Європа була центром, до якого тяжіли найбільші міграційні потоки. На етапі становлення держав та розвитку економічних відносин міграція призводила до нових етапів інтенсивного розвитку. [13] Лише згодом міграційні процеси почали завдавати значної шкоди системам господарювання багатьох європейських країн. Міграція – це процес, пов'язаний з регулярним переміщенням осіб та, відповідно, багатьма ризиками. Що ж стосується безпосередньо міграційної політики та правового регулювання міграційних відносин в межах ЄС, то заслуговує на особливу увагу той факт, що питання міграції належали до «делікатних» сфер національної політики, тому, як зауважує О. Краєвська, держави-члени ЄС тривалий час не хотіли ділитися контролем над ними, опираючись на «м'які» форми кооперації. Проте навіть подібне «м'яке» співробітництво наростило достатньо потенціалу, аби трансформуватись до «твердої» політики, що, у випадку міграційної політики, означає перенесення частини питань щодо віз, політичного притулку, в'їзду і контролю на зовнішніх кордонах з третьої опори до першої, тобто на рівень ЄС. [14]

Практика співпраці за принципом міжурядового підходу продемонструвала його недоліки у зв'язку зі складною процедурою прийняття рішень, відсутністю чітко визначених цілей політики, закритістю переговорів з міграційних проблем, браком парламентського і судового контролю за реалізацією прийнятих рішень. Все це викликало необхідність прийняття спеціальних заходів у сфері міграційної політики на рівні ЄС [15]

Отже, Принципи європейської міграційної політики включають наступні аспекти:

-Законність і регулярність: ЄС підтримує принцип законності у міграційних процесах. Це означає розвиток законних каналів та процедур для міграції, включаючи видачу віз, робочі ліцензії та розгляд прохань про притулок.

-Людські права та гідність: ЄС визнає недоторканність та універсальність людських прав, включаючи права мігрантів. Принцип гідності, недискримінації та поваги до прав людини є основою міграційної політики.

-Солідарність: ЄС прагне до спільної відповідальності та солідарності між своїми членами у вирішенні міграційних викликів. Це включає спільну допомогу країнам, які зазнають надмірного тиску міграційних потоків, а також обмін інформацією та найкращими практиками.

-Безпека та контроль: ЄС прагне до забезпечення безпеки своїх кордонів та ефективного контролю міграційних потоків. Це включає застосування відповідних заходів для запобігання нелегальній міграції, боротьби зі злочинністю та тероризмом.

-Інтеграція та соціальна включеність: ЄС підтримує принцип інтеграції мігрантів у приймаючому суспільстві. Це включає надання доступу до освіти, здоров'я, праці, житла та інших основних послуг, а також сприяння взаємодії та взаєморозуміння між різними культурами.

-Партнерство: ЄС розвиває партнерські відносини з країнами походження та транзиту мігрантів. Це включає спільні зусилля управління міграційними потоками, співпрацю у розвитку та боротьбі з кореневими причинами міграції.

Ці принципи слугують орієнтирами для розвитку та реалізації міграційної політики ЄС з метою забезпечення належного керування міграційними процесами, захисту прав мігрантів та сприяння стабільності та розвитку країн-членів ЄС.

1.3. Документи ЄС, що регулюють прикордонний контроль та імміграцію

З розширенням інтеграційного процесу за межі економічних блоків ЄС перебуває на шляху до розбудови політичної Європи, яка має визначити його місце в сучасному світі. Водночас видимий прогрес іноді досягається без визначення кінцевих цілей інтеграції та географічних кордонів, без абсолютизації усталених концепцій. У цьому контексті існує нагальна потреба у критичному, теоретичному та політичному аналізі суперечностей в оцінці основних елементів та характеру участі нової держави в європейській інтеграції представниками різних наукових дисциплін та правових шкіл. Зокрема, більшої уваги дослідників заслуговують питання, по'язані з правовою природою ЄС, цілями та принципами його діяльності, природою та різними категоріями компетенцій ЄС. Взагалі ми вважаємо, що політика у будь-якій сфері людської діяльності є, з одного боку, самостійним способом знаходження й реалізації оптимальних рішень, а з іншого боку – вона частина державної політики в області правового, економічного, соціального, демографічного, екологічного, технічного й іншого розвитку. Міграційна політика розробляється й здійснюється не сама по собі, як певна система заходів, застосовувана в строгій відповідності з конкретними історичними умовами, а, насамперед, згідно з тими політичними завданнями, що спричиняють ці умови. Базовим документом, який офіційно закріпив положення щодо питань міграції в ЄС є Маастрихтський договір (1992 р.). Однією з його передумов, було підписання у 1985 р. договору в замку Шенген у Люксембурзі між урядами країн Бенілюксу, Федеративною Республікою Німеччиною і Французькою Республікою. Прикордонний контроль як такий не відмінявся, проте значно послаблювався. Це сприяло уникненню подвійних перевірок, створенню спільних прикордонних постів, запровадженню візуального та вибіркового контролю.

Окрім того, впродовж п'яти років сторони угоди мали підготуватися до остаточного скасування прикордонного контролю на внутрішніх кордонах і його перенесення на зовнішній кордон. Завершення цього процесу було підтверджено у 1990 р. підписанням Конвенції про застосування Шенгенського договору [16].

Документи ЄС, що регулюють прикордонний контроль та імміграцію:

1) Директива 2004/38/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про право громадян Союзу та членів їхніх сімей вільно пересуватися та проживати на території держав-членів про внесення змін до Регламенту (ЄЕС) № 1612/68 та скасовує Директиви 64/221/ЕЕС, 68/360/ЕЕС, 72/194/ЕЕС, 73/148/ЕЕС, 75/34/ЕЕС, 75/35/ЕЕС, 90/364/ЕЕС, 90 /365/ЄЕС та 93/96/ЄЕС.[17] Ця Директива встановлює: умови, що регулюють здійснення громадянами Союзу та членами їхніх сімей права вільного пересування та проживання на території держав-членів; право постійного проживання на території держав-членів для громадян Союзу та членів їхніх сімей.

2) Регламент Ради (ЄС) № 1030/2002 від 13 червня 2002 року, що встановлює єдиний формат дозволів на проживання для громадян третіх країн. [18] Цей регламент встановлює єдиний формат дозволів на проживання для громадян третіх країн. Він визначає стандарти та вимоги до документації, необхідної для отримання дозволу на проживання в державі-члені Європейського Союзу. Метою регламенту є спрощення та стандартизація процедур видачі дозволів на проживання для громадян третіх країн.

3) Регламент Ради (ЄС) № 1683/95 від 29 травня 1995 року, що встановлює єдиний формат віз. [19] Цей регламент встановлює єдиний формат віз, що видаються громадянам третіх країн для в'їзду в держави-члени Європейського Союзу. Він визначає вимоги та процедури видачі віз, а також стандартизує форму та вміст візових марок. Цей регламент сприяє спрощенню та уніфікації візових процедур у державах-членах ЄС.

4) Регламент (ЄС) 2017/2226 Європейського Парламенту та Ради від 30 листопада 2017 року про створення системи в'їзду/виїзду (EES) для реєстрації

даних про в'їзд та виїзд, а також даних про відмову у в'їзді громадян третіх країн, які перетинають зовнішню кордонів держав-членів та визначення умов доступу до EES для правоохоронних цілей, а також внесення змін до Конвенції про імплементацію Шенгенської угоди та Регламентів (ЄС) № 767/2008 та (ЄС) № 1077/2011. [20] Цей регламент стосується створення системи в'їзду/виїзду (EES) для реєстрації даних про в'їзд та виїзд громадян третіх країн, які перетинають зовнішні кордони держав-членів ЄС. Він також визначає умови доступу до EES для правоохоронних цілей. Регламент спрямований на поліпшення контролю за переміщенням осіб та забезпечення безпеки на зовнішніх кордонах ЄС.

5) Регламент (ЄС) 2018/1806 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про перелік третіх країн, громадяни яких повинні мати візи під час перетину зовнішніх кордонів, і тих, громадяни яких звільнені від цієї вимоги (кодифікація). [21] Цей Регламент визначає треті країни, громадяни яких підлягають чи звільняються від вимоги отримання візи, на основі оцінки кожного окремого випадку різноманітних критеріїв, що стосуються, зокрема, нелегальної імміграції, державного порядку та безпеки, економічна вигода, зокрема з точки зору туризму та зовнішньої торгівлі, а також зовнішні відносини Союзу з відповідними третіми країнами, включаючи, зокрема, міркування прав людини та основних свобод, а також наслідки регіональної злагожденості та взаємності.

6) Регламент (ЄС) № 767/2008 Європейського Парламенту та Ради від 9 липня 2008 року щодо Візової інформаційної системи (VIS) та обміну даними між державами-членами щодо короткострокових віз (Регламент VIS). [22] Цей регламент встановлює Візову інформаційну систему (VIS) та норми обміну даними між державами-членами Європейського Союзу щодо короткострокових віз. VIS є централізованою базою даних, яка дозволяє державам-членам обмінюватися інформацією про візові документи та біометричні дані відвідувачів.

7) Регламент (ЄС) № 810/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 року про встановлення Візового кодексу Співтовариства (Візовий кодекс). [23] Цей регламент встановлює Візовий кодекс Співтовариства, який містить загальні правила та процедури для видачі віз в рамках Європейського Союзу. Він визначає правила для заявників на візу, компетенцію консульських установ, вимоги до документів та терміни розгляду візових заяв.

8) Регламент Ради (ЄС) № 333/2002 від 18 лютого 2002 року про уніфікований формат бланків для проставлення візи, виданої державами-членами особам, які мають проїзні документи, не визнані державою-членом, яка складає форму. [24] Цей регламент встановлює уніфікований формат бланків для проставлення візи, виданої державами-членами особам, які мають проїзні документи, не визнані державою-членом, яка складає форму. Він стандартизує зовнішній вигляд та вимоги до візових марок та етикеток.

9) Директива 2014/66/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 травня 2014 року про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн у рамках внутрішньокорпоративного трансферу. [25] Ця директива встановлює умови в'їзду та проживання громадян третіх країн у рамках внутрішньокорпоративного трансферу. Вона регулює переведення співробітників внутрішньокорпоративних груп з однієї країни в іншу і забезпечує правовий статус та права цих співробітників у контексті міграції.

10) Директива (ЄС) 2016/801 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн з метою дослідження, навчання, навчання, волонтерської служби, обміну учнями схеми або освітні проекти та au pairing. [26] Ця директива встановлює умови в'їзду та проживання громадян третіх країн з метою дослідження, навчання, волонтерської служби, обміну учнями, освітніх проектів та au pairing. Вона визначає правила для видачі дозволів на навчання, дослідження та інші цілі, пов'язані з освітою та культурним обміном для громадян третіх країн.

11) Регламент (ЄС) № 1931/2006 Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року, що встановлює правила місцевого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів та вносить зміни до положень Шенгенської конвенції. [27] Цей регламент, виданий Європейським Парламентом та Радою, встановлює правила місцевого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів Європейського Союзу. Він вносить зміни до положень Шенгенської конвенції та регулює контроль на прикордонних переходах, включаючи правила перетину кордонів, візовий режим та митний контроль.

12) Регламент Ради (ЄС) № 693/2003 від 14 квітня 2003 р., що встановлює спеціальний документ спрощеного транзиту (FTD), документ спрощеного залізничного транзиту (FRTD) і вносить зміни до Загальних консульських інструкцій та Загального посібника. [28] Цей регламент встановлює спеціальний документ спрощеного транзиту (FTD) та документ спрощеного залізничного транзиту (FRTD). Він також вносить зміни до Загальних консульських інструкцій та Загального посібника. Ці документи спрощують процедуру транзиту через митний контроль, забезпечуючи більш ефективний рух товарів через митний кордон.

13) Регламент (ЄС) 2019/1896 Європейського Парламенту та Ради від 13 листопада 2019 року про Європейську прикордонну та берегову охорону та про скасування Регламентів (ЄС) № 1052/2013 та (ЄС) 2016/1624. [29] Цей регламент встановлює правила та процедури для забезпечення ефективної охорони зовнішніх кордонів ЄС, включаючи прикордонний контроль, моніторинг та співробітництво між державами-членами.

14) Директива Ради 2004/82/ЄС від 29 квітня 2004 року про зобов'язання перевізників повідомляти дані про пасажирів. [30] Ця директива стосується зобов'язань перевізників повідомляти дані про пасажирів. Вона встановлює правила для авіаційних перевізників, щодо надання властям інформації про пасажирів, включаючи паспортні дані та маршрути подорожей. Це сприяє боротьбі з тероризмом, злочинністю та незаконною міграцією.

15) Регламент (ЄС) 2019/817 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2019 року про створення основи для взаємодії між інформаційними системами ЄС у сфері кордонів та віз та внесення змін до Регламентів (ЄС) № 767/2008, (ЄС) 2016/399, (ЄС) 2017/2226, (ЄС) 2018/1240, (ЄС) 2018/1726 та (ЄС) 2018/1861 Європейського парламенту та Ради та Рішення Ради 2004/512/ЄС та 2008/633/ЈНА. [31] Цей регламент, виданий Європейським Парламентом та Радою, створює основу для взаємодії між інформаційними системами ЄС у сфері кордонів та віз. Він вносить зміни до ряду існуючих регламентів, рішень та постанов, щоб поліпшити обмін інформацією та співробітництво між державами-членами у сфері безпеки кордонів, міграції та боротьби зі злочинністю.

16) Директива 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2008 року про загальні стандарти та процедури в державах-членах щодо повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають. [32] Ця директива, видана Європейським Парламентом та Радою, встановлює загальні стандарти та процедури в державах-членах Європейського Союзу щодо повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають на їх території. Вона містить правила щодо процедур повернення, права осіб, які підлягають поверненню, а також механізми співробітництва між державами-членами у цій сфері.

17) Регламент (ЄС) № 862/2007 Європейського Парламенту та Ради від 11 липня 2007 року про статистику Співтовариства щодо міграції та міжнародного захисту та про скасування Регламенту Ради (ЄЕС) № 311/76 про зведення статистики про іноземних працівників. [33] Цей регламент, стосується статистики Співтовариства щодо міграції та міжнародного захисту. Він має на меті збір та аналіз даних про міграцію та міжнародний захист у Європейському Союзі для забезпечення якісної та актуальної інформації у цій сфері. Регламент скасовує попередні положення про статистику іноземних працівників.

18) Регламент (ЄС) 2021/2303 Європейського Парламенту та Ради від 15 грудня 2021 року про Агентство Європейського Союзу з питань притулку та скасування Регламенту (ЄС) № 439/2010. [34] Цей регламент, виданий Європейським Парламентом та Радою, стосується Агентства Європейського Союзу з питань притулку. Він встановлює правову рамку та функції агентства, яке сприяє співробітництву та координації між державами-членами у сфері притулку, зокрема, щодо оцінки статусу біженця та забезпечення захисту та допомоги переселенцям. Регламент скасовує попередні положення про агентство з питань притулку.

19) Директива Ради 2001/51/ЄС від 28 червня 2001 року, що доповнює положення статті 26 Конвенції про імплементацію Шенгенської угоди від 14 червня 1985 року.[35]

20) Регламент (ЄС) № 300/2008 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2008 року про загальні правила у сфері безпеки цивільної авіації та про скасування Регламенту (ЄС) № 2320/2002. [36] Цей регламент, виданий Європейським Парламентом та Радою, встановлює загальні правила у сфері безпеки цивільної авіації. Він регулює контроль та безпеку пасажирів, вантажу, багажу та персоналу на аеропортах ЄС. Регламент спрямований на забезпечення високого рівня безпеки в цивільній авіації та захист пасажирів. Він скасовує попередні положення про правила безпеки цивільної авіації.

21) Директива Ради 98/41/ЄС від 18 червня 1998 року про реєстрацію осіб, які плавають на борту пасажирських суден, що здійснюють рейси до або з портів держав-членів Співтовариства. [37] Цей документ встановлює правила та процедури щодо реєстрації осіб, які плавають на борту пасажирських суден, що здійснюють рейси до або з портів держав-членів Співтовариства Європейського Союзу. Головною метою цієї директиви є забезпечення безпеки, контролю міграції та дотримання законодавства у сфері пасажирського морського транспорту.

22) Договір про функціонування Європейського Союзу 2012/С 326/01. Цей договір є одним із головних правових документів Європейського Союзу і

встановлює правовий інституційний рамок для функціонування Союзу. Він визначає компетенції, структуру та процедури прийняття рішень в рамках Європейського Союзу.[38] Цей документ також встановлює принципи щодо свободи руху осіб, товарів, послуг і капіталів між державами-членами, сприяє економічному зростанню та співробітництву в Європейському Союзі.

Вищезазначений аналіз вказує на еволюцію політики ЄС щодо міграції та регулювання міграційних процесів. Вільний рух робочої сили, який є одним з базових принципів ЄС, виходить з ідеї користі міграції для економічного зростання країн і Союзу в цілому. Однак, з часом, залучені установи та органи Союзу виявили потребу в більш жорстких механізмах контролю над міграційними процесами.

Загальноєвропейська тенденція полягає в створенні жорстких механізмів контролю за міграційними процесами, враховуючи принципи раціональності міграції та її корисності для економічного зростання. Однак, зростаюча проблема нелегальної міграції стає каталізатором більш жорстких заходів у правовому регулюванні міграційних відносин.

Ця ситуація вимагає нових підходів до регулювання міграційних процесів, спрямованих на стримування міграції в країнах походження та перенесення вектора міграції з ЄС до інших регіонів світу. Очевидно, що ЄС зосереджує зусилля на запобіганні нелегальній міграції та забезпеченні захисту легальної міграції.

Висновок полягає в тому, що політика ЄС щодо міграції еволюціонує, віддзеркалюючи глобальні соціально-економічні процеси та проблеми. ЄС зосереджується на створенні жорстких механізмів контролю та стримування міграції, а також на захисті легальних мігрантів. Подальший розвиток політики ЄС повинен враховувати необхідність ефективного управління міграційними процесами, забезпечення безпеки та соціально-економічного розвитку, а також співпраці з іншими регіонами світу у справах міграції.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИКА ЄС У СФЕРІ ІМІГРАЦІЇ

2.1. Механізми забезпечення захисту прав мігрантів

В ЄС з метою забезпечення захисту прав мігрантів застосовується як власне законодавство так і міжнародні договори. ООН приділяється багато уваги щодо дотримання прав людини. Локомотивом в цьому напрямку являються країни ЄС. Аналізуючи ратифікації міжнародних договорів ми бачимо, що країни ЄС найактивнішим чином ратифікують такі договори:

В той же час вони не поспішають ратифікувати договір щодо Міжнародної конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей, яку було ухвалено 18 грудня 1990 року як резолюцію Генеральної Асамблеї 45/158 Міжнародна конвенція про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей.

При цьому країнами ЄС було прийнято ряд документів які стосуються іммігрантів. Для іммігрантів які прибули до країни ЄС з метою роботи прийнято Директиву 2011/98/ЄС європейського парламенту та ради від 13 грудня 2011 року «Про єдину процедуру звернення за єдиним дозволом для громадян третіх країн на проживання та роботу на території держави-члена та про спільний набір прав для працівників третіх країн, які законно проживають у державі-члені». Цією директивою визначаються права громадян третіх країн які в законний спосіб перебувають на території держави-члена, та стосується:

- громадяни третіх країн, які подають заявку на проживання в державі-члені з метою роботи;
- громадяни третіх країн, які були допущені до держави-члена з іншою метою, ніж робота, відповідно до законодавства Союзу або національного законодавства, яким дозволено працювати та які мають дозвіл на проживання відповідно до Регламенту (ЄС) № 1030/2002;

- громадяни третіх країн, які були допущені до держави-члена з метою роботи відповідно до законодавства Союзу або національного законодавства. [39]

В цій директиві в Розділі III «Право на рівне ставлення» зазначено, що працівники третіх країн, користуються рівним ставленням до громадян держави-члена, де вони проживають, щодо:

-умови праці, включаючи оплату праці та звільнення, а також здоров'я та безпека на робочому місці;

-свобода асоціації та членство в організації, що представляє працівників або роботодавців, або в будь-якій організації, члени якої займаються конкретною професією, включаючи переваги, які надаються такими організаціями, без шкоди для національних положень щодо державної політики та громадської безпеки;

-освіта та професійна підготовка;

-визнання дипломів, сертифікатів та інших професійних кваліфікацій згідно з відповідними національними процедурами;

-галузі соціального забезпечення, як визначено в Регламенті (ЄС) № 883/2004;

-податкові пільги, оскільки працівник вважається резидентом для цілей оподаткування у відповідній державі-члені;

-доступ до товарів і послуг, а також постачання товарів і послуг, що є доступними для громадськості, включаючи процедури отримання житла, як це передбачено національним законодавством, без шкоди для свободи договору відповідно до законодавства Союзу та національного законодавства;

-консультаційні послуги служб зайнятості.

При цьому держави-члени можуть обмежити рівне ставлення в певних випадках зазначених в частині 2 ст. 12 Розділу III Директиви 2011/98/ЄС.

Також країнами ЄС було створено Фонд надання притулку, міграції та інтеграції (2021-2027). Фонд надання притулку, міграції та інтеграції («Asylum, Migration and Integration Fund, далі – AMIF) створено на період

2021-2027 років із загальним обсягом 9,88 мільярда євро. Фонд має на меті подальше посилення національних можливостей і вдосконалення процедур управління міграцією, а також посилення солідарності та розподілу відповідальності між державами-членами, зокрема через надання екстреної допомоги та механізм переміщення.

Програма Фонду надання притулку, міграції та інтеграції має на меті сприяти досягненню чотирьох конкретних цілей :

- зміцнювати та розвивати всі аспекти спільної європейської системи надання притулку , включаючи її зовнішній вимір;

- підтримувати легальну міграцію до держав-членів, у тому числі шляхом сприяння інтеграції громадян третіх країн;

- сприяти протидії нелегальній міграції та забезпеченню ефективності повернення та реадмісії в третіх країнах;

- посилити солідарність і розподіл відповідальності між державами-членами, зокрема щодо тих, хто найбільше постраждав від проблем міграції та притулку.

Дії, що фінансуються через AMIF, можуть включати широкий спектр ініціатив, таких як:

- забезпечення однакового застосування «acquis» ЄС (спільного набору правил) і пріоритетів, пов'язаних із Спільною європейською системою надання притулку, легальною міграцією та поверненням;

- надання підтримки та послуг відповідно до статусу та потреб відповідної особи, зокрема вразливих груп;

- підтримка переселення, гуманітарного прийому та передачі заявників на міжнародний захист та бенефіціарів міжнародного захисту;

- підтримка розробки та впровадження політики сприяння легальній міграції , наприклад розробка схем мобільності до ЄС та підвищення обізнаності щодо відповідних легальних каналів імміграції;

- підтримка інтеграційних заходів, адаптованих до потреб громадян третіх країн, і програм ранньої інтеграції, зосереджених на освіті, мовній та

іншій підготовці (таких як курси громадянської орієнтації та професійне керівництво), щоб підготувати їхню активну участь і прийняти приймаюче суспільство;

- допоміжні інфраструктури для прийому громадян третіх країн, включаючи можливе спільне використання таких об'єктів більш ніж однією державою-членом;

- підтримка комплексного та скоординованого підходу до управління поверненням на рівні ЄС та держав-членів, розвиток потенціалу для ефективного та сталого повернення та зменшення стимулів для нелегальної міграції;

- підтримка допомоги в добровільному поверненні та реінтеграції;

співпраця з третіми країнами щодо притулку, легальної міграції та протидії нелегальній міграції, а також щодо ефективного повернення та реадмісії з метою управління міграцією.

Країни ЄС забезпечують захист мігрантів за загально державними принципами являючись учасниками Міжнародної організація з міграції (МОМ), однією із задач якої є захист мігрантів. Дана міжурядова організація у сфері міграції покликана забезпечити впорядковане та гуманне управління міграцією, сприяти міжнародній співпраці з питань міграції, допомагати в пошуку практичних рішень проблем міграції та надавати гуманітарну допомогу потребуючим мігрантам, будь вони біженці , переміщені особи чи інші переселенці.

Одним із завдань МОМ та в рамках її роботи в країнах ЄС є захист дітей-мігрантів. Діти-мігранти становлять значну частку населення мігрантів і біженців, вони мігрують з багатьох причин: щоб втекти від переслідувань, війни та насильства; возз'єднатися з членами сім'ї за кордоном і знайти кращі економічні та освітні можливості. За статистикою один з кожних восьми мігрантів у всьому світі є дитиною.

На всіх етапах міграційного процесу діти-мігранти непропорційно вразливі до насильства, жорстокого поводження, експлуатації, торгівлі та

затримання. Цьому сприяє сукупність різних факторів. Крім того, ця вразливість посилюється для дітей-мігрантів без супроводу, потреби цих дітей задовольняються за допомогою посиленої опіки та конкретних рішень.

Діти та молодь знаходяться в центрі глобального мандату країн ЄС щодо міграції. У своїх діях країни ЄС керуються міжнародним правом у цій сфері, зокрема Міжнародною конвенцією про права дитини.[41] Країни ЄС прагнуть задовольнити унікальні індивідуальні потреби дітей, які можуть охоплювати доступ до освіти, охорони здоров'я та психосоціальної підтримки, а також єдність сім'ї та різні заходи захисту для забезпечення безпеки дітей.

Країни ЄС виступають за сприяння міграційній політиці та програмам, що враховують інтереси дітей, альтернативам утриманню дітей-мігрантів і полегшенню доступу дітей до послуг захисту та допомоги, які відповідають їхнім особливим потребам, незалежно від їхнього міграційного статусу.

Недостатня обізнаність щодо прав дітей та мігрантів, а також обмежені навички та практики, що сприймають інтереси дітей, можуть сприяти порушенням прав дітей-мігрантів, а також ускладнювати виявлення вразливих дітей у міграційних потоках. Таким чином, країни ЄС працюють над посиленням урядових і неурядових можливостей щодо запобігання, допомоги та інтеграції систем захисту дітей-мігрантів.

У зв'язку з агресією Росії проти України країнами ЄС вживається ряд заходів направлених на захист мігрантів з України. Вторгнення Росії в Україну змусило мільйони людей покинути свої домівки та шукати притулку в ЄС та сусідніх країнах.

У березні 2022 року ЄС активував директиву про тимчасовий захист – надзвичайну схему ЄС, яка використовується у виняткових обставинах масового припливу, з метою забезпечити безпосередній і колективний захист переміщених осіб та зменшити тиск на національні системи надання притулку країн ЄС.

Права за програмою тимчасового захисту включають дозвіл на проживання, доступ до ринку праці та житла, медичну допомогу та доступ

дітей до освіти. Наразі близько 4 мільйонів українців користуються механізмом тимчасового захисту. ЄС повністю солідарний з Україною та її народом. У відповідь на агресію Росії ЄС продемонстрував єдність і силу та надав Україні скоординовану гуманітарну, політичну, фінансову та матеріальну підтримку. На сайті Представництва Європейського Союзу в Україні розміщено інформацію з питаннями та відповідями щодо тимчасового захисту, включно з тим, хто може ним скористатися, їхні права та тривалість механізму.[42] Схема тимчасового захисту поширюється на таких осіб, якщо вони проживали в Україні до 24 лютого 2022 року:

громадяни України та члени їх сімей;

негромадяни України та особи без громадянства, які користуються міжнародним захистом в Україні (наприклад, біженці та особи, які користуються додатковим захистом) та члени їхніх сімей;

негромадяни України з посвідкою на постійне проживання, які не можуть повернутися до своєї країни походження в безпечних і тривалих умовах (також може застосовуватися належний національний захист).

Це також може стосуватися інших людей, зокрема:

громадяни України, які втекли з України незадовго до 24 лютого;

Громадяни України, які опинилися на території ЄС безпосередньо перед 24 лютого (наприклад, з метою відпустки чи роботи);

неукраїнські громадяни з непостійним дозволом на проживання, які не можуть повернутися до країни походження в безпечних і тривалих умовах.

Схема тимчасового захисту дозволяє переміщеним особам користуватися узгодженими правами в ЄС.

Тимчасовий захист спочатку надали на один рік і вже продовжили до 4 березня 2024 року. Залежно від розвитку ситуації в Україні його можна продовжити ще на рік, до березня 2025 року.

Тимчасовий захист надається автоматично, але бенефіціари повинні подати заяву на отримання дозволу на проживання в країні ЄС, де вони вирішили залишитися.

Слід також зазначити, що громадяни України є безвізовими мандрівниками. Після допуску на територію ЄС вони можуть вільно пересуватися протягом 90 днів, вибрати країну ЄС, у якій вони хочуть скористатися правами тимчасового захисту.[42] Таким чином, можемо зазначити, що механізми забезпечення захисту прав мігрантів в ЄС є важливою складовою політики Європейського Союзу. ЄС визнає необхідність забезпечення прав мігрантів та їхню інтеграцію в суспільство, а також боротьбу з дискримінацією та незаконною поведінкою по відношенню до мігрантів.

У ЄС існують правові рамки та інструменти, які сприяють захисту прав мігрантів, такі як Директива про права мігрантів, Хартія основних прав Європейського Союзу та Європейська конвенція з прав людини. Ці документи визначають основні права мігрантів, зокрема право на життя, свободу, недоторканість особи, свободу думки, совісті та релігії, а також право на працю та соціальні послуги.

Крім того, в ЄС існують механізми моніторингу та контролю за дотриманням прав мігрантів, такі як Європейська агенція з прав осіб, що здійснює нелегальну міграцію та торгівлю людьми (FRONTEX), Європейська мережа з прав мігрантів (EMN) та Європейський суд з прав людини. Ці органи займаються наглядом за дотриманням прав мігрантів та розглядають скарги, що стосуються порушень їхніх прав.

Однак, необхідно визнати, що існують виклики та недоліки в механізмах забезпечення захисту прав мігрантів. Деякі проблеми включають недостатню поінформованість мігрантів про свої права, недоступність юридичної допомоги, дискримінацію та незаконне поводження по відношенню до мігрантів.

Отже, ЄС продовжує працювати над поліпшенням механізмів забезпечення захисту прав мігрантів, зокрема шляхом зміцнення правових рамок, підвищення обізнаності мігрантів про їхні права та сприяння їхній інтеграції. Захист прав мігрантів є важливим елементом гуманітарної та

справедливої міграційної політики ЄС, спрямованої на забезпечення достойних умов перебування та життя для всіх мігрантів.

2.2. Роль держав-членів у забезпеченні інтеграції мігрантів

Словникове значення терміну «інтеграція» означає заплановане поєднання двох різних частин у добре функціонуюче ціле та використовується в цьому контексті для опису таких процесів, як організаційні злиття. Але лише у 1980-х роках цей термін використовувався для опису стосунків між мігрантами або етнічними меншинами та широким суспільством. У цей час Верховний комісар ООН у справах біженців назвав місцеву інтеграцію одним із довгострокових рішень проблеми переміщення біженців. Незабаром після цього інтеграція мігрантів (не лише біженців) була сформульована як політична мета ЄС. Приблизно у 2000 році інтеграція увійшла в політичний лексикон Великобританії, зокрема в урядовій стратегії інтеграції біженців (Home Office, 2000) [43]. В 2004 році було заявлено, що інтеграція є динамічним, двостороннім процесом взаємного пристосування всіх іммігрантів і жителів держав-членів. [44]

Науковці з питань міграції приділили велику увагу класифікації індикаторів інтеграції з Ager і Strang (2008)[4] визначивши чотири домени. До них належать такі функціональні ресурси, як житло, освіта, охорона здоров'я та працевлаштування, які вони описують як засоби інтеграції та маркери інтеграції; соціальні зв'язки у вигляді мостів і зав'язків; такі фактори, як мова, культурні знання, безпека та стабільність, а також основи з точки зору прав і доступу до громадянства.

Стівен Хобфолл у своїй теорії збереження ресурсів розглядає стрес із погляду втрати чи загрози втрати ресурсів. «Ресурси – цінності, які індивідууми чи спільноти прагнуть набувати, зберігати, примножувати та накопичувати. Ресурси людини багато в чому є значними предикторами благополуччя та якості життя» Відповідно до теорії співвладної поведінки,

ресурси мають значення у всіх життєвих сферах, а страх втрати ресурсів багато в чому сприяє розвитку стресу. С. Хобфолл вважає, що різні життєві ситуації, пов'язані з певними змінами звичного життя (наприклад, зміна соціального статусу, місця проживання або роботи) безпосередньо не провокують стрес, якщо за ними не слідує втрата певних ресурсів.[44]

Зважаючи на досвід та наукові дослідження державами-членами було вжито ряд заходів направлених на інтеграцію мігрантів як на законодавчому рівні так і на соціальному та інших. Було створено спеціальний проект KING – знання для управління інтеграцією, який фінансується Директоратом Європейської Комісії – Загальні внутрішні справи в рамках проекту HOME/2012-2013/EIFX/CA/CFP/4000004268 [45]

Проект KING – це втілення у факти ідеї про те, що знання мають бути основою формування політики. Звідси його назва: K knowledge for IN tegration G vernance. Він має намір зібрати знання про поточну ситуацію щодо інтеграції мігрантів у всьому Європейському Союзі з метою спрямування розробки політики та покращення її результатів. Для того, щоб політика реагувала на багатогранне явище, використовується мультидисциплінарний підхід, який повинен гарантувати надання глибоких і відповідних рекомендацій.

Метою проекту KING є висвітлення поточного стану інтеграції мігрантів у Європі з використанням міждисциплінарного підходу та надання науково обґрунтованих рекомендацій особам, які приймають рішення, і політикам що до того, як слід формулювати політику інтеграції мігрантів на різних рівнях управління.

Як впливає з назви проекту «Знання для інтегрованого управління», дослідницька програма KING ґрунтується на тому, що ефективна політика повинна ґрунтуватися на глибокому знанні реальності, тобто фактів і потреб, які спостерігаються на місцях. Тому значна частина проекту KING присвячена збору доказів і даних для дослідження того, чи може успішна інтеграція мігрантів у приймаюче суспільство зробити значний внесок в економічний і соціальний розвиток ЄС, і якщо так, то в якій мірі.

Інтеграція мігрантів дійсно є багатограним процесом. Тому для кращого розуміння різних аспектів присутності мігрантів у європейських суспільствах на національному та регіональному рівнях, а отже, і значення інтеграції, необхідне залучення поглядів з різних дисциплін. Тому мультидисциплінарність знаходиться в центрі дослідницького проекту KING: Об'єднуючи експертів з семи різних дисциплін – права і політики ЄС, політології, державного управління, соціальних наук, прикладних соціальних досліджень, економіки і демографії – дослідження KING може надати цілісну картину інтеграції мігрантів.

Для того, щоб правильно зрозуміти процес інтеграції мігрантів, необхідно належним чином розглянути і оцінити складні механізми прийняття рішень, які визначають інтеграційну політику; KING досліджує весь спектр позитивних і негативних наслідків управління інтеграцією та інтеграції, проливає світло на добре керовану інтеграційну політику і практику, а також аналізує успіхи і невдачі.

Взаємодія між різними рівнями формування політики і залучення різних типів учасників, від Європейського Союзу до місцевих органів влади, призводить до дуже різних результатів всередині країн і між ними, які необхідно належним чином оцінювати. Тому кінцевою метою проекту KING є надання науково обґрунтованих політичних рекомендацій щодо управління різними аспектами інтеграції мігрантів на всіх рівнях влади і в різних сферах політики, щоб потенціал, який міграція представляє для Європи та її суспільств, міг бути повністю реалізований.

Результатом роботи проекту KING став підсумковий звіт. Заключний звіт проекту KING (Knowledge for Integration Governance) був присвячений європейській інтеграційній політиці та управлінню і був проаналізований в рамках міждисциплінарного дослідження, в якому взяли участь понад 40 дослідників з усієї Європи. На основі результатів дослідження у звіті зроблено низку політичних рекомендацій та обговорено стратегії посилення

інтеграційних заходів на національному та місцевому рівнях як пропозицію щодо імплементації Спільних базових принципів інтеграції мігрантів (CBPs).

Фінальний звіт був представлений на заключній міжнародній конференції 20 лютого 2015 року в СаїхаForum в Барселоні. У звіті зазначалося, що ЄС вимагає прав і обов'язків для іммігрантів, прирівняних з правами та обов'язками громадян ЄС. Комісія запропонувала кілька дій, які мають чітке обґрунтування прав як сприяння інтеграції. Наприклад, представляючи свою пропозицію щодо Директиви про возз'єднання сім'ї, Комісія зазначає, що возз'єднання сім'ї «є суттєвим елементом інтеграції вже прийнятих осіб». Крім того, під час обговорення прав громадян третіх країн стверджується, що «зрозуміло, що мігрантам після прибуття має бути доступний перелік прав, щоб сприяти їх успішній інтеграції в суспільство». У розділі під назвою «Інтеграція» зазначено, що забезпечення рівності щодо умов праці та доступу до послуг разом із наданням громадянських і політичних прав мігрантам, які проживають на тривалий термін, несе з собою такі обов'язки та сприяє інтеграції. [45]

На європейському рівні концептуалізація інтеграції як двостороннього процесу є загально визнаною та прийнятною. Починаючи з Повідомлення про імміграцію, інтеграцію та зайнятість, Комісія розуміла інтеграцію як щось, що має розглядатися за допомогою цілісного підходу, враховуючи «не лише економічні та соціальні аспекти інтеграції, але й питання, пов'язані з культурним і релігійним різноманіттям, громадянство, участь і політичні права». Інтеграція була визначена як «двосторонній процес, заснований на взаємних правах і відповідних обов'язках громадян третіх країн, які законно проживають, і приймаючого суспільства, який передбачає повну участь іммігранта» [46]

Ключовими елементами цілісного підходу до інтеграції є доступ до ринку праці та визнання кваліфікацій, освіта та мовні навички, житлові питання, охорона здоров'я та соціальні послуги, соціальне та культурне середовище, національність та громадянство.

Крім визначення інтеграції в СВР (СВР – загальні основні принципи інтеграції мігрантів) згадують кожен елемент інтеграції як: повагу до основних європейських цінностей, доступ до працевлаштування, освіти для дорослих і дітей, доступ до послуги, важливість частого спілкування між іммігрантами та корінними жителями, право сповідувати релігію, участь у політичному житті та інші [46] Однак у національних політичних дискурсах та урядових програмних документах недостатньо визнається, що інтеграція – це процес, постійні переговори між культурами, які можуть просуватися вперед за сприятливих умов, можуть не просуватися, якщо умови несприятливі, і можуть розвернутися назад, якщо умови і можливості погіршуються. У зв'язку з цим деякі держави-члени ЄС почали налагоджувати співпрацю між урядовими структурами та залучати приватний сектор до обговорення питань інтеграції. Наприклад, докладаються зусилля для встановлення зав'язків між групами мігрантів і роботодавцями, службами зайнятості та організаціями професійно-технічної освіти з метою збалансування попиту і пропозиції. Один з успішних проектів в Амстердамі, PAO (Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs), об'єднує ключові зацікавлені сторони для проведення піврічного моніторингу ринку праці та надання місцевій адміністрації актуальних даних про ситуацію з працевлаштуванням громадян Амстердама, в тому числі мігрантів. Дані надаються місцевій адміністрації.

Провівши аналіз ролі держав-членів Європейського Союзу в забезпеченні інтеграції мігрантів, можна зробити наступний висновок.

Роль держав-членів у забезпеченні інтеграції мігрантів є критично важливою. Кожна держава-член має власні політики та програми щодо інтеграції мігрантів, які враховують особливості їхнього суспільства, культури та економіки.

Держави-члени відіграють ключову роль у створенні умов для успішної інтеграції мігрантів, зокрема шляхом забезпечення доступу до освіти, працевлаштування, житла та медичних послуг. Вони також сприяють

культурній адаптації мігрантів та підтримці їхнього самовизначення в новому суспільстві.

Крім того, держави-члени співпрацюють між собою та з інституціями Європейського Союзу з метою обміну досвідом та найкращими практиками щодо інтеграції мігрантів. Це сприяє вдосконаленню політик та програм інтеграції та підвищенню їхньої ефективності.

Проте, варто відзначити, що роль держав-членів необхідно посилювати у контексті інтеграції мігрантів. Це може бути досягнуто шляхом забезпечення більшої координації та співпраці між державами-членами, обміну кращими практиками, а також забезпечення достатніх ресурсів для реалізації політик інтеграції.

Узагалі, інтеграція мігрантів є важливим елементом суспільного розвитку і забезпечення гармонії в міжкультурному середовищі. Розуміння ролі держав-членів у цьому процесі допомагає створити міграційну політику, яка сприяє ефективній інтеграції мігрантів та розвитку суспільства в цілому.

2.3. Проблеми та перспективи подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції

Проблеми та перспективи подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції є складними та багатограними. Варто розглянути кілька ключових проблем та можливих перспектив для майбутнього розвитку цієї політики.

Незаконна міграція та контроль за кордонами. Однією з найбільших проблем є незаконна міграція через зовнішні кордони ЄС. Незаконна міграція створює виклик для безпеки та контролю за кордонами, а також має соціально-економічні наслідки для країн-членів. Вважаємо, що політика ЄС повинна поєднувати ефективний контроль за кордонами із захистом прав мігрантів та людей, які потребують міжнародного захисту.

Популізм та антиімміграційні настрої. В деяких країнах ЄС спостерігається підвищений популізм та антиімміграційні настрої. Це створює політичні труднощі для розвитку спільної політики щодо імміграції та прикордонного контролю. Тому, на нашу думку, потрібно віднайти збалансований підхід, який враховуватиме як потреби країн-членів у контролі за кордонами, так і гуманітарні аспекти міграції.

Розподіл відповідальності та солідарність. Один з головних викликів полягає у розподілі відповідальності між країнами-членами ЄС щодо прийому та інтеграції мігрантів. Деякі країни, особливо ті, що знаходяться на першій, передовій лінії, вже несуть надмірне навантаження. Отже потрібна більш справедлива система розподілу навантаження.

Інтеграція мігрантів є важливим аспектом політики ЄС. Для успішної інтеграції необхідні якісні програми, що включають мовне навчання, професійну підготовку, доступ до освіти та ринку праці. Країни-члени повинні співпрацювати і обмінюватися кращими практиками у сфері інтеграції.

Співпраця з країнами походження та транзиту. Ефективна політика ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції повинна включати співпрацю з країнами походження та транзиту мігрантів. Це включає розвиток економічного співробітництва, підтримку стабільності та розвитку цих країн, а також боротьбу з незаконною міграцією на їх території.

У більш широкому сенсі, в контексті соціальних змін, зумовлених зростаючою присутністю мігрантів, Європа стоїть перед вибором між двома варіантами. Вона може продовжувати ставитися до міграції як до екзотичного явища і розглядати зміни у формах суспільства, в які вливаються мігранти, як проблематичну культурну загрозу. Водночас вона може дискримінувати мігрантів за допомогою складних інституційних механізмів і формувати спільноту громадян за рахунок мігрантів.[47]

Тому, на нашу думку, в одному з варіантів Європа може стати старіючим континентом з меншою кількістю працівників, меншою кількістю платників податків та економічних внесків, тобто меншою кількістю активних громадян,

а в іншому – Європа може заповнити прогалини на ринку праці, розширити можливості для мігрантів реалізувати свій потенціал, підвищуючи конкурентоспроможність залучити висококваліфіковані кадри. Якщо Європа зможе змінити своє нинішнє бачення інтеграції на користь ідеї суспільства, створеного як корінними жителями, так і мігрантами – це сприятиме боротьбі з дискримінацією, забезпечить відкритий доступ до ресурсів, розширить можливості мігрантів і дасть їм змогу зробити повноцінний внесок у розвиток європейського суспільства в економічному, соціальному та політичному плані. Таким чином, європейське суспільство буде виховувати повноцінних громадян, які сприятимуть розвитку цього суспільства.

Серед перспектив подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції вбачаємо наступні аспекти:

1. Зміцнення співпраці та координації між країнами-членами: Важливо розробляти механізми та інструменти для забезпечення ефективної співпраці та обміну інформацією між країнами-членами. Це дозволить поліпшити прикордонний контроль, обмін даними про мігрантів та розробку спільних стратегій.

2. Розвиток гуманітарних та правових механізмів: Важливо забезпечити захист прав мігрантів, особливо тих, хто потребує міжнародного захисту. Потрібно розвивати гуманітарні програми та механізми, щоб забезпечити гідні умови для проживання та інтеграції мігрантів.

3. Розподіл відповідальності: Слід продовжувати працювати над створенням справедливої системи розподілу відповідальності між країнами-членами ЄС. Це може включати механізми перерозподілу мігрантів та підтримку країн-членів, що зазнають особливого тягаря.

4. Співпраця з країнами походження та транзиту: Важливо розвивати діалог та співпрацю з країнами, звідки мігранти походять, а також з країнами, які виступають як транзитні точки. Це допоможе зменшити незаконну міграцію та створити умови для розвитку цих країн.

5. Інтеграція мігрантів: Розвиток якісних програм та ініціатив щодо інтеграції мігрантів в суспільство ЄС є важливим аспектом політики. Необхідно забезпечити доступ мігрантів до освіти, мовного навчання, професійної підготовки та ринку праці, щоб сприяти їхньому успішному включенню в суспільство.

6. Використання технологій: Важливо використовувати сучасні технології, такі як біометричні системи, штучний інтелект та аналітика даних, для поліпшення процесів прикордонного контролю, ідентифікації мігрантів та виявлення потенційних загроз.

Ці перспективи вказують на необхідність комплексного підходу та співпраці між країнами-членами ЄС для ефективного контролю за кордонами та інтеграції мігрантів. Забезпечення безпеки, захист прав мігрантів та розвиток суспільства повинні йти рука в руку у цьому процесі.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження правових засад політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції дозволило зробити певні висновки та внести пропозиції, до найважливіших з яких віднесено наступні:

1. Визначено різницю між поняттями «міграція», «еміграція» та «імміграція». Зроблено висновок, що за своєю суттю прикордонний контроль є процесом, який здійснюється в рамках імміграційної політики країни. Проаналізувавши існуючі теоретичні визначення понять «прикордонний контроль» запропоновано власне визначення поняття як «систему заходів, які країни вживають для регулювання та контролю над перетином кордонів з метою забезпечення безпеки, захисту прав та інтересів своїх громадян та ефективного управління міграційними потоками».

2. Дослідивши принципи, якими керується у своїй політиці Європейський Союз у сфері міграції було з'ясовано, що практика співпраці за принципом міждержавного підходу продемонструвала його недоліки у зв'язку зі складною процедурою прийняття рішень, відсутністю чітко визначених цілей політики, закритістю переговорів з міграційних проблем, браком парламентського і судового контролю за реалізацією прийнятих рішень. Все це викликало необхідність прийняття спеціальних заходів у сфері міграційної політики на рівні ЄС.

3. Проаналізувавши Документи ЄС, що регулюють прикордонний контроль та імміграцію нами було виявлено, що міграційна політика розробляється й здійснюється не сама по собі, як певна система заходів, застосовувана в строгій відповідності з конкретними історичними умовами, а, насамперед, згідно з тими політичними завданнями, що спричиняють ці умови. Проведений аналіз вказує на еволюцію політики ЄС щодо міграції та регулювання міграційних процесів. Однак, зростаюча проблема нелегальної міграції стає каталізатором більш жорстких заходів у правовому регулюванні міграційних відносин. Нами зазначено, що країнами ЄС було прийнято ряд

документів які стосуються іммігрантів, створено Фонд надання притулку, міграції та інтеграції, посилено діяльність Міжнародної організація з міграції. Але при цьому механізми забезпечення захисту прав мігрантів мають деякі проблеми, які полягають у тому, що з одного боку, існує цілий ряд документів і механізмів, що забезпечують права мігрантів, в тому числі біженців, а з іншого – є проблеми, пов'язані з їх захищеністю.

4. Країнами ЄС було прийнято ряд документів які стосуються іммігрантів, створено Фонд надання притулку, міграції та інтеграції, посилено діяльність Міжнародної організація з міграції. Але при цьому механізми забезпечення захисту прав мігрантів мають деякі проблеми, які полягають у тому, що з одного боку, існує цілий ряд документів і механізмів, що забезпечують права мігрантів, в тому числі біженців, а з іншого – є проблеми, пов'язані з їх захищеністю. Тому було зосереджено увагу на ролі держав-членів у забезпеченні інтеграції мігрантів. Зазначено, що у національних політичних дискурсах та урядових програмних документах недостатньо визнається, що інтеграція – це процес, постійні переговори між культурами, які можуть просуватися вперед за сприятливих умов, можуть не просуватися, якщо умови несприятливі, і можуть розвернутися назад, якщо умови і можливості погіршуються. У зв'язку з цим деякі держави-члени ЄС почали налагоджувати співпрацю між урядовими структурами та залучати приватний сектор до обговорення питань інтеграції. Наприклад, докладаються зусилля для встановлення зав'язків між групами мігрантів і роботодавцями, службами зайнятості та організаціями професійно-технічної освіти з метою збалансування попиту і пропозиції.

5. Було встановлено, що проблеми та перспективи подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції є складними та багатограними. Серед них виділено, зокрема, такі:

- незаконна міграція та контроль за кордонами;
- популізм та антиімміграційні настрої;
- розподіл відповідальності та солідарність;

-інтеграція мігрантів;

-співпраця з країнами походження та транзиту.

б. Серед перспектив подальшого розвитку політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції вбачаємо наступні:

✓ Посилення співпраці та координації між країнами-членами, що може включати обмін інформацією, спільні навчання та координацію дій.

✓ Забезпечення гуманного та захищеного статусу мігрантів: поліпшення процедур оформлення, надання доступу до основних послуг та забезпечення соціальної інтеграції.

✓ Розвиток зовнішньої співпраці з країнами походження та транзиту – зміцнення економічної співпраці, підтримку розвитку, обмін досвідом та спільні проекти для зменшення причин міграції та поліпшення умов життя.

✓ Використання технологій та інновацій – ЄС може активно використовувати технології та інновації для поліпшення системи прикордонного контролю та спрощення процедур міграції. Це може включати використання біометричних технологій, електронних систем реєстрації та обробки даних, а також вдосконалення способів спілкування та інформування мігрантів.

В цілому, ЄС спрямовує свої зусилля на покращення ефективності та гуманності прикордонного контролю та імміграції, сприяючи співпраці, захисту прав мігрантів та забезпеченню безпеки.

Проведеним дослідженням не вичерпуються всі аспекти проблем політики ЄС у сфері прикордонного контролю та імміграції. Проте, вважаємо, що зроблені висновки та пропозиції зможуть допомогти у розв'язанні існуючих сьогодні проблем щодо забезпечення захисту прав мігрантів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про прикордонний контроль»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text> (Дата звернення: 02.04.2023)
2. Регламентом (ЄС) 2016/399 «Про Кодекс Союзу про правила, що регулюють пересування осіб через кордони (Шенгенський прикордонний кодекс)»
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-16#Text
3. Костенко В. О. НУ «ОЮА» «Актуальні проблеми міграційної політики та підходи до їх вирішення на прикладі Європейського Союзу» URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50593894.pdf> (Дата звернення: 02.04.2023)
4. Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листопада 2009 року
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text>
5. King «Знання для управління інтеграцією. Докази щодо інтеграції мігрантів у Європі.» Лютий 2015 URL: http://www.king.ismu.org/wp-content/uploads/KING_Report.pdf (Дата звернення: 02.04.2023)
6. Концепція інтегрованого управління кордонами: схв. розп. Кабінету Міністрів України № 1149-р від 28 жовтня 2015 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1149-2015-%D1%80#Text>
7. Про Порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: затв. пост. Кабінету Міністрів України № 367 від 4 червня 2015 року
URL: <https://minre.gov.ua/2022/12/22/pro-zatverdzhennya-poryadku-vyizdu-na-tymchasovo-okupovanu-terytoriyu-ukrayiny-ta-vyyizdu-z-neyi/>
8. Оксфордський словник. URL: https://web.archive.org/web/20131105204641/http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/american_english/immigration (Дата звернення: 02.04.2023)

9. Юридична енциклопедія: В 6 т. за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1998-2004. Т. 5. 2003. С. 110-111.
10. Колодій А. М. Принципи права України. К.: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.
11. Демчишина В. В. Принципи міграційної політики європейського союзу. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/670074.pdf> (Дата звернення:02.04.2023)
12. Волес В., Волес Г. Творення політики в Європейському Союзі. Пер. з англ. Р.Ткачук. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 871 с.
13. Краєвська О.А. Міграційна політика Європейського Союзу: політико-правовий аспект. Грані. 2011. № 5 (79). С. 141–149.
14. Тимчасовий захист чи статус біженця: в чому принципова різниця? URL:<http://ftplec.nlu.edu.ua/> (Дата звернення:02.08.2023)
15. Директива 2004/38/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 року про право громадян Союзу та членів їхніх сімей вільно пересуватися та проживати на території держав-членів про внесення змін до Регламенту (ЄЕС) № 1612/68 та скасовує Директиви 64/221/ЕЕС, 68/360/ЕЕС, 72/194/ЕЕС, 73/148/ЕЕС, 75/34/ЕЕС, 75/35/ЕЕС, 90/364/ЕЕС, 90 /365/ЄЕС та 93/96/ЄЕС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_003-17 (Дата звернення:02.08.2023)
16. Регламент Ради (ЄС) № 1030/2002 від 13 червня 2002 року, що встановлює єдиний формат дозволів на проживання для громадян третіх країн. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_835#Text (Дата звернення:02.08.2023)
17. Регламент Ради (ЄС) № 1683/95 від 29 травня 1995 року, що встановлює єдиний формат віз. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_003-17 (Дата звернення:02.08.2023)
18. Регламент (ЄС) 2017/2226 Європейського Парламенту та Ради від 30 листопада 2017 року про створення системи в'їзду/виїзду (EES) для реєстрації даних про в'їзд та виїзд, а також даних про відмову у в'їзді

- громадян третіх країн, які перетинають зовнішню кордонів держав-членів та визначення умов доступу до EES для правоохоронних цілей, а також внесення змін до Конвенції про імплементацію Шенгенської угоди та Регламентів (ЄС) № 767/2008 та (ЄС) № 1077/2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_009-17#Text (Дата звернення:02.08.2023)
19. Регламент (ЄС) 2018/1806 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про перелік третіх країн, громадяни яких повинні мати візи під час перетину зовнішніх кордонів, і тих, громадяни яких звільнені від цієї вимоги (кодифікація). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-18#Text (Дата звернення:02.08.2023)
20. Регламент (ЄС) № 767/2008 Європейського Парламенту та Ради від 9 липня 2008 року щодо Візової інформаційної системи (VIS) та обміну даними між державами-членами щодо короткострокових віз (Регламент VIS). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_938#Text (Дата звернення:02.08.2023)
21. Регламент (ЄС) № 810/2009 Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 року про встановлення Візового кодексу Співтовариства (Візовий кодекс). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-16#Text (Дата звернення:02.08.2023)
22. Регламент Ради (ЄС) № 333/2002 від 18 лютого 2002 року про уніфікований формат бланків для проставлення візи, виданої державами-членами особам, які мають проїзні документи, не визнані державою-членом, яка складає форму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_003-17 (Дата звернення:02.08.2023)
23. Директива 2014/66/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 травня 2014 року про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн у рамках внутрішньокорпоративного трансферу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_003-17 (Дата звернення:02.08.2023)

24. Директива (ЄС) 2016/801 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про умови в'їзду та проживання громадян третіх країн з метою дослідження, навчання, навчання, волонтерської служби, обміну учнями схеми або освітні проекти та au pairing. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-16#Text (Дата звернення:02.08.2023)
25. Регламент (ЄС) № 1931/2006 Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 року, що встановлює правила місцевого прикордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів та вносить зміни до положень Шенгенської конвенції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642_062#Text (Дата звернення:02.08.2023)
26. Регламент Ради (ЄС) № 693/2003 від 14 квітня 2003 р., що встановлює спеціальний документ спрощеного транзиту (FTD), документ спрощеного залізничного транзиту (FRTD) і вносить зміни до Загальних консульських інструкцій та Загального посібника. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78-IX#Text> (Дата звернення:02.08.2023)
27. Регламент (ЄС) 2019/1896 Європейського Парламенту та Ради від 13 листопада 2019 року про Європейську прикордонну та берегову охорону та про скасування Регламентів (ЄС) № 1052/2013 та (ЄС) 2016/1624. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-19#Text (Дата звернення:02.08.2023)
28. Директива Ради 2004/82/ЄС від 29 квітня 2004 року про зобов'язання перевізників повідомляти дані про пасажирів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-04#Text (Дата звернення:02.08.2023)
29. Регламент (ЄС) 2019/817 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2019 року про створення основи для взаємодії між інформаційними системами ЄС у сфері кордонів та віз та внесення змін

- до Регламентів (ЄС) № 767/2008, (ЄС) 2016/399, (ЄС) 2017/2226, (ЄС) 2018/1240, (ЄС) 2018/1726 та (ЄС) 2018/1861 Європейського парламенту та Ради та Рішення Ради 2004/512/ЄС та 2008/633/ЈНА. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_012-19#Text (Дата звернення:02.08.2023)
30. Директива 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2008 року про загальні стандарти та процедури в державах-членах щодо повернення громадян третіх країн, які незаконно перебувають. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_003-17 (Дата звернення:02.08.2023)
31. Регламент (ЄС) № 862/2007 Європейського Парламенту та Ради від 11 липня 2007 року про статистику Співтовариства щодо міграції та міжнародного захисту та про скасування Регламенту Ради (ЄЕС) № 311/76 про зведення статистики про іноземних працівників. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_013-10#Text (Дата звернення:02.08.2023)
32. Регламент (ЄС) 2021/2303 Європейського Парламенту та Ради від 15 грудня 2021 року про Агентство Європейського Союзу з питань притулку та скасування Регламенту (ЄС) № 439/2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-21#Text (Дата звернення:02.08.2023)
33. Директива Ради 2001/51/ЄС від 28 червня 2001 року, що доповнює положення статті 26 Конвенції про імплементацію Шенгенської угоди від 14 червня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-16#Text (Дата звернення:02.08.2023)
34. Регламент (ЄС) № 300/2008 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2008 року про загальні правила у сфері безпеки цивільної авіації та про скасування Регламенту (ЄС) № 2320/2002. URL:

- https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_018-08#Text (Дата звернення:02.08.2023)
35. Директива Ради 98/41/ЄС від 18 червня 1998 року про реєстрацію осіб, які плавають на борту пасажирських суден, що здійснюють рейси до або з портів держав-членів Співтовариства. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-17#Text (Дата звернення:02.08.2023)
36. Договір про функціонування Європейського Союзу 2012/С 326/01. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (Дата звернення:02.08.2023)
37. Директива 2011/98/ЄС від 13 грудня 2011 року «Про єдину процедуру звернення за єдиним дозволом для громадян третіх країн на проживання та роботу на території держави -члена та про спільний набір прав для працівників третіх країн, які законно проживають у державі-члені» URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_003-17 (Дата звернення:02.08.2023)
38. Регламент (ЄС) № 516/2014 Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року «Про заснування Фонду надання притулку, міграції та інтеграції, внесення змін до Рішення Ради 2008/381/ЄС та скасування Рішень № 573/2007/ЄС та № 575/2007/ЄС Європейського Парламенту та Ради та Рішення Ради 2007/435/ЄС» URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_003-17 (Дата звернення:02.08.2023)
39. Конвенція «Про права дитини» URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (Дата звернення:02.04.2023)
40. Сайт Європейськошго Союзу. URL:<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukraine-refugees-eu/> (Дата звернення:02.04.2023)
41. Рух угору та досягнення: міграція, інтеграція та соціальна згуртованість у Великобританії. Автор: Джил Раттер. Опубліковано: Bristol University

- Press, Policy Press. URL:<https://doi.org/10.2307/j.ctt1t892bv> (Дата звернення:02.04.2023)
42. Diener, Fujita, 1995; Holohan, Moos, 1990, цит. За Івановим, 2013
43. KING – «Knowledge for INtegration Governance» Сайт URL:<http://www.king.ismu.org/> (Дата звернення:02.08.2023)
44. KING. Знання для управління інтеграцією. Докази щодо інтеграції мігрантів у Європі. Лютий 2015 URL:http://www.king.ismu.org/wp-content/uploads/KING_Report.pdf (Дата звернення:02.04.2023)
45. Юсків Б. «Глобалізація і трудова міграція в Європі» URL:<https://core.ac.uk/download/pdf/212999468.pdf> (Дата звернення:02.04.2023)